

Havnið í jólahýri

16

*Starvsmannafelagið ynskir öllum
eini gleðilig jól og gott nýggjár*

STARVSBLAÐIÐ

verður sent limum Starvsmannafelagsins ókeypis. Løvt er at endurgeva tilfar, ella partar av tilfari (*myndir undantiknar*) treytað av, at keldan verður upplýst.

ÚTGEVARI:

Starvsmannafelagið
J. H. Schrøtersgøta 9
Postsmoga 165
110 Tórshavn
Telefon 61 48 68
Fax 31 10 92
t-postur:
starvsmannafelag@starvsmannafelag.fo
heimasíða: www.starvsmannafelag.fo
Summarfrí: Skrivstova felagsins er, vegna
summarfrí, stongd frá 21. juli til 11. august

SKRIVSTOVUTÍÐ: kl. 09.00 – 16.00
Bílegging av húsunum. Ring eftir kl. 13.00

TELEFONTÍÐ: kl. 10.00 – 15.00

NEVND:

Selma Ellingsgaard, forkvinnu
Súni Selfoss, næstformaður
Niels á Reynatúgvu, nevndarlimur
Karin Jacobsen, nevndarlimur
Svend Áge Seloy, nevndarlimur

FELAGSSKRIVARI:

Anna D. Johannesen

SAMSKIPARI:

Guðrið Joensen

KUNNINGARRÁÐGEVI:

Dánjal Højgaard

TRYGGINGARRÁÐGEVI:

John Kjær, tlf. 21 81 87

Starvsmannafelagið hevur umboð
Í yrkisútbúgvingarráðnum, Skráset-
ingarefirlitlitanum og nevndini fyri
Handilsskúlan.

Starvsmannafelagið er limur í
Norðurlendsku felagsskapinum
SUN, NTR, NSO og
Altjóða felagsskapinum ISKA

SOSIALRÁÐGEVI:

Leif Olsen, tlf. 31 63 39

LAGT TIL RÆTTIS:

Nevndin (ábyrgd)
Sp/f Rit&Ráð, tlf. 22 92 42

UMBRÓTING, SNIDGEVING, PRENT OG LIÐUGGERÐ:

Føroyaprent, tlf. 31 45 55

PERMUMYND:

Ovara myndin: Jens Kr. Vang

NÆSTA BLAÐ:

Seinasta freist: 7. februar 2015

NORÐURLENDSKT UMHVORVISMERKI
Svanamerktur prentlutur 541 705

ODDAGREIN

Selma Ellingsgaard, forkvinnu

Whistleblowing og tign á tingi

Í Starvsblaðnum í vár varpaðu vit ljós á hugtakið whistleblowing og týdningin av, at vit fáa eina skipan, har starvsfólk kunnu boða frá móguligum óreglusemi á sínum arbeidsplassi. Tí fegnast vit um at uppskot til samtyktar er lagt fyri lögtingið, sum skal slóða fyri eini skipan, sum tryggjar anonymitet og at starvsfólk kunnu varskógva, uttan at tað fær starvsliigar avleiðingar fyri tey.

Og hetta hevur verið sera aktuelt í hesum døgum.

4. november viðgjörði lögtingið eitt misálit-
isuppskot frá andstøðuni.

Framferðin í lögtinginum hendan dagin var lítið virðilig.

Ítøkilig starvsfólk má eiga ikki at verða drigin inn í eina politiska orrustu, soleiðis sum vit sóu tað hendan dagin í lögtinginum.

Løgtingsins talarastólur, við víðkaðum talu-
frælsi, skal ikki verða brúktur til niðrandi orð og tónalag um starvsfólk. Starvsfólk sum heldur ikki hava móguleika at verja seg í salinum. Høviskur og virðiligur málburður eigur eisini at vera ein sjálffylgja á tingsins røðarapalli.

Ítøkilig starvsfólk má, sum kunnu innihalda trúnaðarupplýsingar, hoyra ikki heima á einum røðarapalli, sum skal umboða fólkaraði og rætt-

artrygd. Og tað er á ongan hátt í lagi, at vanligir borgarar ella starvsfólk verða umrødd í eini tingviðgerð.

Løgtingsformaðurin, sum eigur at vera garantur fyri, at etisku reglurnar fyri politisk stríð verða hildnar, var ikki á varðhaldi og talaði ikki at.

Og hetta er bæði undrunarvert og átalvert, tí hann skal tryggja at tign og siðiligur málburður valda innan tinggátt.

Tað gekk sjón fyri søgn, at ein whistleblow skipan má setast í verk ongantíð ov skjótt.

Øðrvísi býti av ágóðunum

Jólini eru aftur í hondum. Óskiljandi og satt, at tíðin rennur sum streymur í á.

Hvar fara dagarnir og hvat fáa vit burturúr døgnum, okkum eru givnir?

Altjóða barnarættindadagur var 20. novembur. Samstundis var enn einaferð varpað ljós á, at herheima eru mong børn, ið liva í fátækraða. Í Føroyum.

Tað er alneyðugt at gerðir verða settar handan orð. Alneyðugt at vit býta ágóðarnar øðrvísi og gera átök, ið koma børnunum, okkara framtíð, til góða.

Okkum tørvar lóg, ið millum annað tryggjar familjum, ið búgva til leigu, ein bústaðarstuðul. Danska orðið er boligsikring og enn hava vit valla nakað greitt heiti fyri slíkan stuðul – og tað sigur ikki so lítið.

At hækka iskoytið til stakar upphaldarar hevði munað væl hjá sperdu familjunum, umframt at figgjarligur stuðul til frítíðartriv, eisini kundi verið nýtt og gagnligt átak.

Í røðu síni á ólavsøku gloppaði lögmaður dyrnar fyri, at skattalættar fóru at verða givnir lág- og miðallöntum. Vit hómaðu ein glotta

og vilja at smalka tær gjáir, ið skeivt figgjaði og ójavn býti flatskatturin hevur havt við sær. At ein vilji var at býta ágóðarnar øðrvísi. Tað skal loysa seg at arbeiða - fyri øll.

Tá uppskotið til figgjarlóg so varð lagt fyri Tingið í oktobur mánaði, gjörði figgjarmálaráðharrin greitt, at tað ikki var rúmd fyri skattalækkingum til lág- og miðallönt.

Tað skuldi tiskil ikki loysa seg betur at arbeiða fyri tey við lægru inntøkunum. Framvegis bert loysa seg, um tú sum lág- og miðallöntur arbeiðir meira, væl meira enn tín fulla arbeidsbrøk.

Og hvussu hongur hetta saman við familjulívi og teimum álvarsomu tølum fyri strongd, ið kanning okkara, og somuleiðis døpru forsagnir WHO bera boð um?

Enn er figgjarlógin ikki samtykt; enn er móguligt at smalka gjáirnar og býta ágóðarnar øðrvísi og vísa vilja at vilja øllum væl.

Og tað vilja vit staðiliga mala lögtinginum til.

Við ynskjum um eini gleðilig jól og eitt fjálgt og góðvilja nýggjár.

Bókasøvn í miklari *menning*

– sigur Malan Hilmarsdóttir, bóka-
vørður á Býarbókasavninum í Havn

Malan Hilmarsdóttir, sum hefur starvast sum bóka­vørður á býar­bókasavninum í Havn í nær­um 30 ár, heldur tað hava alstóran týdning at kunna bjóða fólki tilíkar almennar grundtænastur og kann bert fegnast um, at fólk, í alt størri mun, hava tikið býarbókasavnið til sín.

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Ein fólksligur kunningar- og mentunar-beri. Ein frístaður frá dagliga meldrinum, har øll eru vælkomín, uttan kostnað, og uttan at verða díkt undir av alskyns handilsligum, politiskum ella átrúnaðarligum sjónarmiðum og tilboðum. Tað er bókasavnið, har tú í friði og náðum kann taka til tín alt tað, sum hesin almenni fólksins tænarari hefur at bjóða. Malan Hilmarsdóttir, sum hefur starvast sum bóka­vørður á býarbókasavninum í Havn í nær­um 30 ár, heldur tað hava alstóran týdning at kunna bjóða fólki tilíkar almennar grundtænastur, og kann bert fegnast um at fólk, í alt størri mun, hava tikið býarbókasavnið til sín. Hon heldur kortini, at hugburðurin til bóka­ søvn er helst ikki eins inngrógvín her hjá okkum enn, eins hann er eitt nú í grannalondunum, men tað gongur tann vegin.

Eftir lokna útbúgving í Keypmanna-

havn sum bóka­vørður, fekk Malan starv á býarbókasavninum í Havn. Har starvast hon framvegis. Hon hefur barna­ bókasavnið sum sítt serliga ábyrgdarøki. Hinvegin eru tey ikki fleiri bóka­vørðar enn so, at tey virka øll á meira ella minni øllum økjum.

Nýggjar bókur

Malan greiðir frá, at tey leggja stóran dent á at vera so dagfórd sum gjørligt. Hvarja viku hava tey sonevndan bóka­fund, har tey gera av hvørjar nýggjar bókur tey skulu útvega sær við støði í teimum yvirlitum tey fáa yvir bókur - serliga á donskum og enskum máli. Hóast bóka­savnið kann útvega sínum lesarum og lá­narum nýggjastu bókurnar, heldur hon ikki at tey eru í kapping við bóka­handlarnar. Heldur tvørturímóti, tí tess meira atkomilig og kend ein bók er, tess størri er áhugin millum fólk fyri bókini - um tað so snýr seg um at lána ella keypa hana. So hvørt

ein føroysk bók kemur út, ogna tey sær nøkur eintøk. Tí kanst tú altíð finna allar føroysku bókurnar á býarbókasavninum í Havn.

Øðrvísi lesistova

Gamla myndin vit hava av lesistovuni, har ikki var lukkuligt at tala orð, og fólk helst skuldu ganga á leistum, er broytt til eitt meira livandi og fólksligt umhvørvi. Nú sita fólk við einum kaffimunni og hugna sær við føroyskum eins og útlenskum dagbløðum, alskyns tíðarritum, sum eru fleiri enn hundrad ymisk í tali, eins og øðrum lesnaði. Tað eru tey sum vitjað har sum dagligir gestir, og tað tykist bert sum at vinda uppá seg. Ikki minst eftir at býarbókasavnið, við inngongd á veghædd í gongugøtuni, gjørdist meira sjónligt í býarmyndini. Talið á vitjandi í so máta økist rættiliga nógv tå útisetar koma heim í summar- og jólafrí. Malan sigur, at hetta, við einum meira opnum lesi-

stovuuhvörvi er eitt rák, sum kom fyri árum síðani, og tað fara tey eisini at halda fram við. Men umframt hetta kundu tey eisini hugsað sær eina lesistovu, har fólk kundu latið hurðina eftir sær, og sitið meira í friði.

Mong lesa fakkbøkur

Útlánsparturin er, sum vera man, nógv hin størsti, og er býttur upp í ymisk øki. Malan greiðir frá, at gravgangur er framvegis eftir skaldsøgum, ikki minst krimi, men áhugin fyri fakliga partinum er nógv øktur síðstu árin. Serliga eru tað næmingar frá miðnámskúlanum, ið leita eftir tilfari til verkætlanir og uppgávur. Harafturat bjóðar Fróðskaparsetrið nógvar lestrarmøguleikar, og mong eru tey, sum lesa á netinum, og tað leggja tey á býarbókasavninum sær eisini í geyma, tá tey útvega sær nýggjar bøkur. Malan ásannar tó, at býarbókasavnið í Havn er ikki stórt í alheims høpi, og kann tí ikki hava allar hugsandi bøkur til taks. Tí kemur teirra góða samband við donsku bókasavnsnetskipanina teimum til góða, tí har síggja tey hvørjar bøkur donsk bókasøvn hava, og kunnu bíleggja og hava hesar eftir eini viku ella so. Er onkur, sum hevur brúk fyri eini bók, sum tey ivast í um bókasavnið hevur í sínum goymslum, er gott hugskot at bíleggja hesa í góðari tíð.

Fjølbroytt virkseimi

Løgtingslógin um bókasøvn sigur hvussu eitt bókasavn skal virka. Fyrsta endamálið er, at bókasavnið skal fremja upplýsing, lærdóm og mentanarligt virkseimi. Sostatt sigur lógin, at bókasavnið eisini hevur aðrar uppgávur enn at útvega fólk bøkur. Hetta seinasta vindur eisini uppá seg. Eitt nú hava tey í lötuni fimm lesiringar og skipa av og á fyri lesikafé, har rithøvundar koma at lesa úr egnum verkum og greiða frá. Malan sigur, at til hesi tiltøk koma fólk úr øllum aldursbólum, men mannfólkini eru fá, um ikki okkurt evni er á skráníni, sum hevur teirra heilt serliga áhuga. Einaferð um mánaðin skipar bókasavnið fyri bindikafé, har kvinnur koma saman at binda og hugna sær. Okkurt serligt evni er eisini á skráníni hvørja ferð.

Barnabókasavnið er ikki hin minst týðandi parturin av virkseminum á býarbókasavninum, og har hendir bæði mangt

og hvat. Eina tíð hevur Rógvi Dam vitjað ein leygardag hvønn mánað, har hann lesur og leikar okkurt ævintýr, og tað dámar børnunum sera væl. Í sambandi við høgtíðirnar skipa tey fyri onkrum serligum. Og nú til jóla er sjálvandi jólaklipp á skráníni. Vanliga er stúgvandi fult av foreldrum við børnum til hesa tiltøk, serliga leygardagar tá fólk vanliga hava frí. Malan greiðir frá, at tey keypa nógv til børnini; peiki- og myndabøkur til tey smæstu og á sama hátt ymiskt lesitilfar til ymiskar aldursbólkar. Tað er av alstórum týðningi at venja børnini frá småum av, at á bókasavnið er gott at koma, tí tá er sannlíkt at tey koma aftur sum eldri, heldur Malan.

Øll kunnu lána ljóðbøkur

Umframt allar føroyskar, hevur bókasavnið eisini eitt stórt úrval av donskum ljóðbókum, umframt eitt rættiliga stórt úrval av filmum. Fyrr var tað so, at bert sjónveik fingur loyvi til at læna ljóðbøkur, men nú kunnu øll læna hesar bøkur. Malan greiðir frá, at nógv eldri fólk læna ljóðbøkur. Síðstu árin er tó talið av ungum, ið læna ljóðbøkur, nógv vaksið. Tað kunnu vera ymiskar orsøkir til tess. Tað eru tey, sum eru sjónveik ella lesiveik, men tað eru als ikki bert hesi, sum velja eina ljóðbók fram um eina vanliga. Tey eru ikki so fá, sum hava langan veg til arbeiðis, og tá er høgligt at seta bókafløguna í fløguspælaran í bilinum, og soleiðis njóta bókligu upplivingina ávegis

til arbeiðis. Millum 20 og 25 ljóðbøkur koma út á føroyskum um árið.

Bílegg á heimasíðuni

Býarbókasavnið hevur eina sera brúkarvinarliga og altíð dagfórda heimasíðu – *bbs.fo* – har ein partur er ein grunnur, har tú kann bíleggja við títinum bókasavnskorti. Bíleggur tú á hendan hátt og býr í Havn, liggur bókin klár til títin á bókasavninum. Fólk, ið búgva langt frá Havnini, kunnu fáa bøkurnar sendandi við postinum.

Á heimasíðuni verður eisini greitt frá tí tey kalla „Bókaberin“, og hvør kann brúka hesa tænastu. Skipanin er fyri øll, sum vegna drúgva ella varandi sjúku, rørslubrek ella aðra orsøk, ikki kunnu koma á bókasavnið, og sum ikki búgva saman við avvarðandi, sum kunnu fara fyri tey. Fyrr at brúka Bókaberan skalt tú búgva í Tórshavnar kommunu.

Fyrr í ár gjørdist býarbókasavnið partur av danskari tænastu soleiðis at til ber at taka niður á tína egnu teldu filmir, ljóðbøkur og e-bøkur.

Opið um kvöldið

Sum er, hevur býarbókasavnið í Havn opið gerandisdagar frá kl. 10 til 18 og leygardagar frá kl. 10 til 14. Malan sigur, at hesar tíðir kunnu vera óhøgligar fyri tey, sum hava sítt dagliga arbeiði at røkja. Tí hava tey ætlanir um at økja upplatingartíðina onkrar dagar eitt sindur út á kvöldið. Nýggju upplatingartíðirnar koma helst í gildi eftir nýggjgár.

(Mis)nýtsla av sáttmálanum

Í skrivandi stund eru fyrireikingarnar til samráðingar við Føroya Arbeidsgevarafelag (FAG) farnar í gongd, og vit hittast skjótt til fyrsta fundin. Sáttmálarnir millum FAG og Føroya Tele og Posta eru uppsagdir til 1. januar, og nýggir skulu undirskrivast áðrenn tann dagurin kemur. Tað er í hvussu so er málið. Hetta er ein afturvendandi uppgáva hjá nevndini umleið annaðhvørt ár, alt eftir hvussu langar sáttmálar vit gera. Eisini er hetta nokk tann mest spennandi parturin av nevndararbeiðinum. Tað er undir samráðingum, at vit veruliga skulu vísa okkara virði fyri limunum, og kunnu samráðast fyri betri arbeidskorum hjá teimum.

Niels á Reynatúgvu,
nevndarlimur í
starvsmannafelagnum

Hetta at samráðast er sum at leggja steinar uppá ein veldigan varða. Varðin var grundlagdur við teimum fyrstu fakfeløgum, sum dittaðu sær at berjast fyri teimum mest basalu rættindunum hjá arbeiðandi fjøldini. Síðani tá hava tey, sum komu aftaná hesi fyrstu, lagt steinar afturat fakfelagsvarðanum, og hann er við tíðini blivin stórir, sterkur og sera týðandi í samfelagnum.

Tað er við stórari virðing fyri verandi sáttmála og rættindum, at man fer til samráðingar. Sáttmálin má við tíðini til-lagast samfelagsgongdini, og ásetingar mugu broytast. Tað er av størsta týðningi, at man tá tryggjar sær, at broytingarnar veruliga eru til fyrimuns fyri limirnar og ikki máa støði undan øðrum áður vunn-um rættindum. Havast skal í huga hvørjir steinar stuðla hvørjum, so at samlaða verkið er støðufast.

Tað, sum eg vil fram til við hesum er fylgjandi: Vit arbeiða víðari við einum arbeiði og einari rørslu, sum langt síð-ani er byrjað. Limir okkara njóta gott av, at arbeiðararørslan er vaksin til tað, hon er í dag. Takka verið okkara undan-gongumonnum og – kvinnum. Tá man gerst limur í fakfelagnum, so fær man beinanvegin lut í hesum stórarbeiði, og kann vera vísur í, at tað sum stendur í sáttmálanum skal yvirhaldast. Bæði av arbeidsgevara og arbeiðstakara.

Ein dómur sagdur í Europeiska Mannarættindadómstólinum í 2006

avgjørði, at einhvør hevur rætt til at velja ikki at vera limur í fakfelagi. Vit hava fakfelagsfrælsi. Hetta hevði við sær, at fakfeløg ikki longur kundu krevja, at fólk í ávís sum stórvum skuldu vera limur júst hjá teimum. Fakfelagsfrælsi merkir, at starvsfólk hava rætt til at skipa seg í feløg, men tað merkir eisini, at starvsfólk hava rætt til at standa uttanfyri feløgini, vilja tey tað.

Hetta, at tú hevur rætt til at standa uttanfyri – og kanska skipa títt egna felag – merkir kortini ikki tað sama, sum at tú hevur rætt til at samráðast og at gera

Eg unni einum
og hvørjum góð
arbeiðskor. Men ikki
uppá handan mátan

sáttmála við arbeidsgevaran. Tann rættin hava ávís feløg, m.a. Starvsmannafelagið, vunnið sær, og arbeidsgevararnir hava ikki skyldu at samráðast við ein og hvønn.

Tað merkir, at hevur eitt fakfelag vunn-ið sær sáttmála fyri eitt ávíst øki, so hevur arbeidsgevarin skyldu at halda sáttmálan fyri øll starvsfólk í sáttmálaøkinum. Sátt-málin er galdandi fyri øll – bæði limir og tey, sum ikki eru limir.

Starvsfólk kunnu sostatt fáa fyrimun-irnar og ágóðan av sáttmálanum – uttan at vera limir og gjalda limagjald til felagið, sum hevur gjørt sáttmálan.

Hetta er ómetaliga órættvíst. Sum áður nevnt, so er sáttmálin eitt úrslit av einum longum og áhaldandi stríði, og skal tað veruliga bera til, at njóta fruktirnar uttan at vera við í felagsskapinum og uttan at gjalda so mikið sum eitt oyra í limagjaldi? Har er okkurt galdið.

Eg unni einum og hvørjum góð arbeids-kor. Men ikki uppá handan mátan. Um man vil brúka okkara sáttmála, so eigur man at gjalda fyri tað. Hesa skipan hava íslendingar. Líka mikið um tú er limur ella ei, so skal tú gjalda fyri brúk av sáttmál-anum, sum eisini gevur góða meining. Tá kann tú velja at vera uttanfyri felagsskapin, men samtíðis við góðari samvitsku arbeiða eftir galdandi sáttmála, og njóta gott av, at hesin regluliga verður dagfurdur.

Hjá okkum er tað soleiðis, at tey, sum ikki vilja vera limir, arbeiða eftir okkara sáttmála uttan at gjalda nakað fyri tað. Og tað verður mettt at vera í fínasta lagi. Tað sær ein og hvør, at hetta ikki er í ordan. Tað svarar til, at eg kann velja, at lata vera við at gjalda fyri streymin í hús-inum. Kaðal er lagdur út og útgerð sett upp, so eg velji bara at knýta meg uppá hetta vælvirkandi netið uttan at gjalda til eigan. Hini gjalda, og tað riggar fínt.

Eg hevði ynskt mær, at arbeidsgevarin eisini sá hendan trupulleikan, og at vit í felag loystu hann. Loysnin tey hava í Íslandi riggar væl, og eg hevði vilja havt okkurt líknandi á okkara arbeidsmarknaði.

Sáttmálin er varðin, vit í felag hava lað-að við stríð og strev, og hann er ómetaliga virðismikil. Um man vil arbeiða eftir hon-um, skal man sýna honum virðing og gjalda fyri nýtsluna.

Starvsmannafelagið stuðlar varskógvaraskipan

Felagið heldur, at ein skipan, har starvsfólk dulnevnt kunnu boða frá óreglusemi, kann vera ein fyrimunur fyri bæði starvsfólk og arbeiðspláss

Tørvur er á at fáa setta í verk eina varskógvaraskipan fyri starvsfólk, sum arbeiða hjá landi og kommunum.

Tað heldur Kristina Háfoss, sum í uppskoti til samtyktar vil hava løgtingið at heita á landsstýrið um, saman við kommununum, at seta eina anonyma varskógvaraskipan í verk.

Sambært Kristinu Háfoss tora nógv starvsfólk ikki at fráboðað óreglusemi, tí tey óttast avleiðingarnar. Tískil má gerast ein „whistleblower-skipan“, sum bæði tryggjar, at óreglusemi verður fráboðað og sum verjir varskógvaran.

Land og kommunur eiga saman at nágreina, hvussu ein varskógvaraskipan skal skipast í Føroyum, sigur løgtingskvinnan,

sum mælir til, at varskógvaraskipanin verður sett í verk í 2015.

Starvsmannafelagið stuðlar

– Eingin ivi er um, at tíðin er búgvín til at eisini vit í Føroyum umhugsa hvørt vit skulu seta í verk „whistleblower-skipanir“ í Føroyum, sigur Selma Ellingsgaard, forkvinnu í Starvsmannafelagnum.

Starvsmannafelagið er millum teirra, sum hava reist spurningin um eina varskógvaraskipan í almennu fyrisingini. Í blaðnum, sum kom í summar, varpaðu vit ljós á hugtakið „whistleblowers“ við dømum úr Føroyum og uttan úr heimi.

Har varð m.a. víst á, at føroyska fyrisingin er rættiliga afturlatin í mun til í grannalondunum og at tað valdar ein tønmentan í fyrisingini.

– Um verandi skipan ikki er nóg góð trygd fyri, at opinleiki og gjøgnumskygni er, og um mentanin er at tuga heldur enn at tala at, tá ið ivasom viðurskifti stinga seg upp á arbeiðsplássinum, so mugu vit hugsa um aðrar loysnir, sigur Selma Ellingsgaard.

Sambært løgtingsins umboðsmanni hava starvsfólk hjá tí almenna ikki bert rætt, men eisini skyldu at boða arbeiðs-

gevaranum frá, um tey vita um ivasom viðurskifti á arbeiðsplássinum. Tað er tó lættari sagt enn gjørt, tí royndirnar vísa, at fráboðanir um óreglusemi lættliga kunnu fáa starvsligar avleiðingar fyri varskógvaran.

– Tí er tað umráðandi, at vit fáa eina skipan, sum tryggjar, at starvsfólkini tora at boða frá slíkum viðurskiftum, sum tey hava beinleiðis skyldu til at gera, sigur Selma Ellingsgaard.

Tey, ið finnast at skipanunum hava víst á, at „whistleblower-skipanirnar“ kunnu verða misnýttar av starvsfólkum at smetta um hvønn annan og seta starvsfelagar í ringt ljós.

– Hetta skal mann sjálvandi ansa eftir. Fyrimunurin við eini navnleysari varskógvaraskipan er tó størri enn møgulig vandamál, sum tað eigur at bera til at avmarka, sigur forkvinnan í Starvsmannafelagnum.

FAKTA:

„Sum ein liður í loyaltetskylduni móti arbeiðsplássinum mugu starvsfólkini eisini metast at hava bæði rætt og skyldu til at boða leiðsluni frá viðurskiftum, sum ikki eru nøktandi.“

Løgtingsins Umboðsmaður,
9. august 2007

Hvílandi limur í Starvsmannafelagnum

Limur, ið annaðhvørt gerast arbeiðsleysir, eru í farloyvi uttan lön, ella fara undir útbúgving, kunnu gerast hvílandi limir í Starvsmannafelagnum. Hvílandi limaskapurin hevur við sær at tit varðveita samlagstryggingina og onnur rættindi, so sum avsláttur frá fyrítøkum, ið vit hava gjørt avtalu við, og avsláttur av leigu av húsum okkara.

Samlagstryggingin fevnir um lívs-trygging, hjúnafelegatrygging, trygging móti ávísam hættisligum sjúkum

umframtr trygging móti ávísam hættisligum sjúkum hjá børnum undir 18 ár. Sí heimasíðuna hjá LÍV, www.liv.fo. Eisini fevnir tryggingin um eina lokallupphædd, sum fólk fáa, tá tey verða 67 ár, men henda upphædd verður niðurlaða komandi árin.

Kostnaður fyri at vera hvílandi limur er 100 krónur um mánaðin, og samlagstryggingin kostar 200 krónur um mánaðin.

Teir limir sum rinda limagjald umvegis

ALS, mugu sjálvir rinda samlagstryggingina umframtr. Hetta er eisini 150 krónur.

Um tú ætlar at gerast hvílandi limur, og vil vita hvar hesi gjöld skulu flytast, so verður tú vinarliga biðin um at venda tær til felagið á tlf. 614868 ella við at senda teldupost til starvsmannafelag@starvsmannafelag.fo

Spyr okkara ráðgevar á heimasíðu okkara

Starvsmannafelagið hevur fleiri ráðgevar, við ymsum førleikum, knýttar at felagnum. Nú ber til at fara inn á heimasíðu felagsins www.starvsmannafelag.fo og skriva til viðkomandi ráðgeva, um tú hevur onkran fyrispurning, sum viðkoma tínum starvi – sosialum viðurskiftum, eftirløn ella lögfrøðiligum málum. Á forsíðuni til vinstri er mynd av ráðgevanum, har kanst tú fara inn, og velja tann ráðgevan, tú metir kann svara tínum fyrispurningi. Fyrispurningarnir verða viðgjørdir í trúnaði.

LIMAKORT

Felagið heitir á limir, ið mangla limakort, um at venda sær til skrivstovuna.

Mangla limirnir Álitisfólk?

Limir, ið ikki hava álitisfólk, verða biðin um at venda sær til felagið. Teir limir, ið ikki hava álitisfólk, orsaka av at ov fáir limir eru á deildini, verða biðin um at venda sær til felagið annahvørt á tlf 614868 ella at senda teldupost til: starvsmannafelag@starvsmannafelag.fo og upplýsa okkum tykkara teldupostadressu, soleiðis at tit kunnu fáa ymiska kunning frá felagnum.

Samráðingarnar byrjaðar við Føroya Arbeidsgevarafelag

Samráðingarnar at gera nýggjar sáttmálar fyri limirnar í almennu partafeløgnum Posta og Føroya Tele byrjaðu í nýggja Vinnuhúsinum á Óðinshædd mikudagin 19. november.

Samráðingarnar eru millum Starvsmannafelagið og Føroya Arbeidsgevarafelag, sum er sáttmálaparturin á arbeidsgevarasíðuni.

Sáttmálarnir við Føroya Arbeidsgevarafelag um ávíkavist Posta og Føroya Tele fara úr gildi 1. januar. Talan er um tvey ára sáttmálar, sum hava virkað síðani 1. januar 2013.

Starvsmannafelagið hevur í lötuni 210 limir, sum starvast á Føroya Tele og Posta.

Eftir ætlan skuldu partarnir handa hvørjum øðrum krøvini 28. november, t.v.s eftir evstufreist hjá Starvsmannablaðnum.

Eysturlon skal umbyggja felagshúsini

ARBEIÐSTØKA: Starvsmannafelagið hevur gjørt sáttmála við byggifyritøkuna Eysturlon um arbeiðið at umbyggja og klæða bygningarnar í Havn

arkitektur 99

Sp/f Eysturlon á Velbastað átti lægsta boðið og vann í kapping við trý onnur feløg, tá ið lisitátiónin varð hildin tíðiliga í oktober. Og mánadagin 17. november varð sáttmáli um høvuðsarbeiðstøku undirskrivaður við Eysturlon.

Høvuðsuppgávan verður at út- og umbyggja ognina í M.A. Winthersgøtu 2, sum var annar av bygningunum í Vørðsluni, har sjónvarpið húsaðist í mong ár. Harafturat er sáttmáli gjørdur um at endurnýggja fasadurnar og at innrætta bygningin í J.H. Schrøtersgøtu 9 av nýggjum.

Sambært sáttmálanum fer arbeiði at kosta góðar 13 milliónur krónur.

Hervið er startskotið av álvara loyst av

fyrí verkætlanini, at gera eitt spennandi nútímans fakfelagshús mitt í Havn.

Gamli svf-bygningurin

Starvsmannafelagið keypti fyrí fáum árum síðani annan av bygningunum í Vørðsluni, har sjónvarpið húsaðist.

Avtala varð gjørd við Arkitektur99 um projektering, sum varð liðug seinasta summer. Arbeiðini vórðu boðin út í almenna lisitátión eftir summerfrítíðina, og lisitátiónin varð hildin 10. oktober 2014.

Ætlanin er, at arbeiðið skal byrja 1. desember, og gongst sum ætlað verður arbeiðið liðugt um ársskiftið næsta ár.

Ætlanin er at nýggi bygningurin skal vera karmur um virksema hjá fakfelagsrørsluni. Miðað verður eftir, at fakfeløg skulu leiga seg inn í bygningin og at tey kunnu samstarva um ymiskar funktiónir og tænastr.

Umframt nógvar skrivstovur fer bygningurin eisini at hýsa einum auditorium, har móguleiki verður at hava fyrolestrar, ráðstevnur og onnur størri tiltøk.

Umboð fyrí Starvsmannafelagið og Sp/f Húsið undirskriva sáttmálanar um høvuðsarbeiðstøku við fyrítøkuna Eysturlon. Tíðjur frá høgru er Kristian Rasmussen, byggiráðgevi hjá Starvsmannafelagnum.

Tá leiðslan leypir álitisfólkini um

ALMENN STARVSFÓLK: Sambært sáttmálanum skulu álitisfólkini takast við í avgerðartilgongdina so tíðliga sum til ber, tá ið starvsfólk í almennum starvi verða søgd úr starvi. Tíverri hendir tað meira enn so, at arbeiðsgevarar leypa álitisfólkini um, so at tey ikki fáa tann leiklut teimum er tilætlaður í uppsagnarmálum

Tað er stjórin sum eigur seinasta orðið á arbeiðsplássinum. Hetta kallast leiðslurættur.

Men leiðslurætturin er ikki óavmarkaður. Sáttmálarnir hava fleiri ásetingar, sum skulu tryggja, at starvsfólkini verða tikin við uppá ráð, tá ið leiðslan tekur avgerðirnar.

Til dømis í sambandi við uppsøgn.

Hoyring fyri starvsfólk

Sambært sáttmálanum við landið og kommunurnar skal leiðslan samráðast við álitisfólkið á avvarðandi deild, so skjótt tað gerst greitt, at talan kann gerast um at siga fólk upp, t.d. tí at stovnurin má spara.

Hugsanin er, at álitisfólkini verða tikin við í tilgongdina so tíðliga, at tey fáa veruligt høvi at ávirka málið í góðari tíð. Talan er sostatt um eitt slag av framskotnari hoyring – fyri álitisfólkini – áðrenn tað kemur har til, at ætlanarskriv um uppsøgn verður sent starvsfólkunum og felagnum til hoyringar.

Hetta er eisini mannagongdin, sum er ásett í vegleiðingini hjá Fíggjarmálaráðnum um uppsøgn, sum er galdandi fyri starvsfólk hjá landinum.

Álitisfólkini lopin um

Tíverri upplivir Starvsmannafelagið meiri enn so, at álitisfólkini verða lopin um og verða ikki hoyrd í uppsagnarmálum, soleiðis sum sáttmálin sigur.

Viðhvørt verða tey bert kunnað um, at leiðslan hevur tikið avgerð um at senda starvsfólkum ætlanarskriv. Tað kann t.d. vera dagin fyri ella fáar dagar áðrenn ætlanarskriv verða handað.

Onkuntíð verða tey lopin heilt um. Fáa einki at vita og heldur ikki høvi at

koma á fundin, tá ið ætlanarskrivið um uppsøgn verður handað.

Týðandi verja

Hoyringsrætturin hjá álitisfólkunum hevur stóran týðning.

Starvsmannafelagið upplivir tíverri alt ov ofta, at arbeiðsgevarar ikki hava gjørt sær nóg góðan ómak at kanna, um tað finnst aðrir útvegir enn at siga fólk upp. Hetta hava arbeiðsgevarar skyldu til, tí sambært fyrisingarrættinum mugu almennir myndugleikar ikki taka harðligari stig enn neyðugt. Hetta kallast fyrisingarliga markreglan.

Og her kemur hoyringsrætturin hjá álitisfólkunum inn í myndina.

Álitisfólkini skulu ikki vera við til at peika út fólkini, ið skulu hava ætlanarskriv um uppsøgn. Tað avgerð leiðslan. Men álitisfólkini skulu vera við til at tryggja, at alt er gjørt til tess at vita, um til ber at sleppa undan uppsøgnum ella at avmarka tær.

Hvussu við natúrligari fráfarir? Eldrapolitikki? Partíðarstørvum? Niðursettari tíð? Umrokingum?

Leiðslan skal taka málið upp við álitisfólkið, diskutera tað við álitisfólkið, lurta eftir hvat ið álitisfólkið hevur at siga, taka skilagóðar viðmerkingar við í viðgerðina og móguliga broyta ætlan.

Er forarbeiði væl úr hondum greitt, er eisini sannlíkt, at málini venda rættari, tá ið ætlanarskriv um uppsøgn verða send út til hoyringar. Møguleikarnir fyri grundleggjandi feilum og seinni kærnum, sum eru bæði drúgvur og tíðarkrevjandi, minka.

Gjort vart við seg

Starvsmannafelagið hevur gjørt Komm-

unala Arbeiðsgevarafelagnum og Lønardeildini hjá Fíggjarmálaráðnum varug við trupulleikan. Sáttmálapartarnir eru samdir um, at sáttmálin gevur starvsfólkunum ein hoyringsrætt, sum skal virðast.

Trupulleikin kann vera, at stovnsleiðararnir ikki eru nóg tilvitaðir um hoyringsrættin hjá álitisfólkunum. Tí hevur Starvsmannafelagið heitt á Lønardeildina og Kommunala Arbeiðsgevarafelagið um at minna stovnsleiðslurnar á hoyringsrættin hjá álitisfólkunum.

FAKTA:

» Sáttmálarnir fyri alment sett § 3, stk. 7, 1:

Tá ið talan er um at flyta ella siga upp starvsfólk, skal leiðslan samráðast við álitisfólkið á avvarðandi deild.

» Vegleiðingin hjá Fíggjarmálaráðnum um uppsøgn av starvsfólkum hjá landinum, pkt. 3.3.:

Tá ið leiðslan veit um uppsagnir, sum standast av sparingum, bygnaðarbroytingum og tílíkum, sum kann hava uppsagnir við sær, skal leiðslan taka samstarvsráð og álitisfólk við í tilgongdina. Tað skal verða gjørt í so góðari tíð, at tey fáa veruligt høvi at ávirka tilgongdina.

Hugnakvöld í Starvsmannafelagnum

Umleið 70 limir komu saman til hugnakvöldið í Starvsmannafelagnum fríggjakkvöldið 7. november

Sum siður er vórðu hurðarnar í hølum Starvsmannafelagsins aftur í heyst latnar upp á víðan vegg fyri limum felagsins.

Umleið 70 limir høvdu boðað frá luttøku til árliga hugnakvöldið. Og talið var ikki minni, tá ið vit sessaðust við tey hugnaligu og prýddu borðini um hálvum átta tíðina.

Sum siður er var spurnakapping á skránni, sum Niels á Reynatúgvu, nevndarlimur í felagnum, enn einaferð skipaði fyri við kønari hond. Tað stóð á jøvnum millum borðini hjá Figgjarmálaráðnum og borðið hjá læknaskrivarunum, og eykaspurningur mátti til fyri at avgera dystin. Og tá drógu tey í FMR longra stráið. (Myndin niðast til høgru)

Jens Marni Hansen sang og spældi meðan vit fingum okkum ein lættari bita við mandlurísi omaná. Eisini fingum vit kaffi og annað gott at drekkja.

Felagssangurin gekk lystiliga og farið varð væl um midnátt, áðrenn tey seinastu takkaðu fyri seg.

Hugnakvöldið er eitt gott høvi hjá arbeiðsplássnum í sáttmálaøkinum hjá Starvsmannafelagnum at koma saman at hugna sær saman við starvsfeløgnum.

Sum felag feignast vit um, at fleiri av okkara limum seta hetta kvöldið av til gaman og hugna í hølum felagsins.

Jólafrøi og/ella øði

Jólini stunda til. Høgtíðin vit í kristna heiminum, síðan umleið ár 300 eftir okkara tíðarrokning, hava hátíðarhildið, nevniliga føðing Jesusar jóladag 25. desember.

Súsanna Danielsen

Jólini eru nógv eldri enn so. Navnið jól, sum vit hava varðveitt, stavar frá heidnu jólunum, og sigst at merkja, at árið vendir ella veitsla. Tá varð fagnað, at nú gekk móti ljósari tíðum. Kirkjufedrarnir vóru pragmatiskir og lögdu føðing Jesusar um somu tíð. Hóast 1700 ár eru gingin, hava jólini varðveitt veitsludámin.

Tá Jesus var føddur jólanátt, komu einglar til hirðarnar á markini og boðaðu frá, at „okkum er í dag ein frelsari føddur og friður á jørð og í menniskjum góður tokki“.

Hvussu verið hefur við friðinum og tokkanum man vera so sum so. Tó viðhvørt hefur mann roynt at virt jólafríðin. Tað sigst, at undir fyrra veraldarbardaga, har hermenn í túsundatali lógu í skotgrøvum í Norðurfraklandi og royndu at drepa hvønn annan, lögdu teir jóladag vápnini og hildu eitt slag av jólum í felag. Fóru síðan aftur hvør til sína skotgrøv at myrða víðari.

Meg minnst, at undir Vietnamkrígnum vóru í øllum fòrum onkur ár vápnahvild, ongar bumbur og onki napalm.

Og hvussu er tað við jólafríðinum og frøini hjá okkum? Eg haldi ikki, tað er at siga ov nógv, at tíðin undan jólum man verða tann strævnasta á árinum í flestu familjum.

Jólahaldið byrjar miðskeiðis í novembri. Býir, bygdir og handlar verða jóla-skrýdd, jólatró í býum og bygdam verða tendrað, og so byrja jólahaldini.

Lat meg byrja við børnunum. Jólatræs-

veitslur verða hildnar í vøggustovum, barnagørðum, skúlum og øllum øðrum frítíðarvirksemi, sum børnini fáast við. Foreldrini skulu luttaka í nógvum av hesum, so hefur tú eini 3 børn, havi eg roknað meg fram til, at nógv foreldur skulu til ein 8-10 jólahald, hetta samstundis meðan arbeiðið skal røkjast og allar jóla-fyrirreikingarnar gerast.

Nógvar jólakonsertir verða eisini hildnar kring landið.

So eru tað øll jólaborðhaldini. Tey byrja eisini í november, og skulu tey flestu til í minsta lagi 2 jólaborð. Skonkt verður í flestu av hesum veitslum, so nógv eru ofta tung dagin eftir, og hýrurin heima er viðhvørt ikki tann allarbesti.

Og síðan er tað alt, sum skal verða klárt til jóla. Reingerð, jólamatur, jólakøkur og – drekka, jólakalendari við 24 gávum til hvørt barnið, og seinast, men ikki minst, allar jólagávurnar skulu keypast ella virkast. Tað tykist, sum gávurnar skulu vera alt dýrari og fínari. Danska hugtakið „Tað er tankin ið telur“ telur ikki rættiliga við longur.

Og so upprennur tann stóri dagurin, sum nú er jólaftan. Matur skal gerast, gávur berast út, onkur skal hava vitjan og grann og ljós leggjast á gravir. Fari verður í kirkju. Endaliga verður etið, træið tendrað og gávurnar pakkaðar upp. Tá alt er liðugt eru øll móð.

Jóladagur, sum jú er sjálvur føðingardagurin, verður nokk hjá nógvum brúktur at hvíla seg í.

Men allur hesin meldurin hefur sína døkku síðu. Nógv hava ikki hava ráð til alt tað, sum jólahaldið krevur; tað hev-

ur m.a. tiltakið „Í Menniskjum góður tokki“ varpað ljós á. Tað eru eisini tey einsamøllu, sum ongan hava at halda jól saman við. Hjá flest okkum eru nógvar kenslur knýttar at jólunum, og saman við stákan og strongd førir hetta tíverri ikki sjáldan við sær, at tað, ístaðin fyri frið og hugna, verður klandur og stríð.

Samanumtikið kenni eg tað, sum sita vit á eini karusell, sum koyrir skjótari og skjótari, men tað eru tað fleiri sum undan mær hava sagt, so hesin dansurin um gullkálvin fer ivaleyst at halda fram. Hetta er ikki bert serstakt fyri jólini. Vit liva í einum brúkarasamfelagi, sum krevur, at alt skal ganga skjótari og skjótari. Vit skulu keypa, brúka og blaka burtur, til tess at jólini kunnu halda fram við at mala. Jólasølan er ein hornasteinur hjá handilslívinum, bæði hjá okkum og aðrastaðni. Stór lýsingartiltek og annað mangt syrgja fyri, at vit ikki loypa av karusellini ella úr dansinum.

Nú kann tykjast, sum mær ikki dámar jólini. Tað geri eg hóast alt, men við máta. Fyri at royndu at lýsa tað, fari eg at enda við hesum broti úr jólabrævi, sum fastur mín Jenny skrivaði til mín í 1978, tá eg helt míni fyrstu jól heiman:

„Jólini verða, sum tey plaga. Vit tendra eitt ljós, fara í kirkju, fara at vitja fólk og fáa vitjan.“

Mær dámdi so væl jólini hjá Jenny, tí har var so deiliga friðarligt, og sum hon eisini skrivaði: „Tú hevur ongantíð verið nakað jólabarn.“

Gleðilig jól øll somul.

Mýnd: Friðbjartur Miðberg

Ikki *stundir* og *førleikar* at varða av sálarligum arbeiðsumhvørvi

Sálarligt arbeiðsumhvørvi er ikki ein partur av arbeiðinum hjá Arbeiðseftirlitinum í dag. Førleikarnir eru ikki til staðar og raðfestingin er niðarlaga.

Øssur Winthereig, PRESS

At fyrirbyggja vanlukkum hevur frá fyrsta degi verið høvuðsarbeiðið hjá arbeiðseftirlitinum. Hetta var lýst longu í fyrstu lógini um arbeiðaravernd, sum er frá 1974.

Tá var sálarligt arbeiðsumhvørvi ikki á nakran hátt partur av lógini.

– Arbeiðið hjá okkum snýr seg bert um fysiskt arbeiðsumhvørvi – vandar, sum kunnu standast av maskinum og øðrum amboðum, sigur Leivur Persson deildarstjóri á Arbeiðseftirlitinum.

Sjálvt um nýggj lóg er komin á ókin-

um við heitinum lógin um arbeiðsumhvørvið, og lógin skal eitast at lýsa arbeiðsumhvørvi í breiðari høpi og gera arbeiðsumhvørvið til eitt breiðari hugtak, so er arbeiðseftirlitið enn bara ein tekniskur eftirlitsstovnur.

Vøkur orð

Meginparturin av arbeiðinum hjá arbeiðseftirlitinum verður skipa í kunngerðum, men kunngerðirnar eru gamlar og taka ikki sálarliga arbeiðsumhvørvið við.

So at siga allir politiskir flokkar hava av og á seinastu 30 árinum tikið sálarliga

arbeiðsumhvørvið upp á tungu, men kortini er hetta ikki á nakran hátt vorðið ein natúrligur partur av arbeiðinum um at verja og bøta um arbeiðsumhvørvið sum heild.

Seinasta roynd at hála sálarliga arbeiðsumhvørvið longur upp í raðfestingarnar varð gjörd í løgtinginum 23. oktober í ár.

Tá legði javnaðarflokkurin fram uppskot um at broyta endamálið við lógini um arbeiðsumhvørvið. Endamálið við verandi lóg er at „...virka fyri einum tryggum og heilsugóðum arbeiðsumhvørvi...“. Uppskotið er at taka sálarliga

– Men vit kundu einki gera, tí vit vistu ikki, hvat vit skuldu gera, sigur Leivur Persson

sálarliga arbeiðsumhvørvið verður raðfest á stovninum

Leivur Persson nevni, at fyrsta stigið fyri at kunnu raðfesta sálarliga arbeiðsumhvørvið er at uppbyggja ein fakligan førleika á stovninum.

– Okkara eftirlitsfólk í lötuni eru maskinmeistarar, ein verkfrøðingur og ein byggifrøðingur. Hetta eru ikki fólk við førleikum til at meta um sálarliga arbeiðsumhvørvið. Eitt tað fyrsta stigið kundi verið, at sett ein sálarfrøðing, heldur hann.

Men eisini á Arbeiðseftirlitinum stendur á við játtan. Hann sigur, at síðani 2006 er játtanin til Arbeiðseftirlitið lækkað. Næsta ár sær út til at játtanin hækkar nakað aftur, men ikki nóg mikið til at fleiri fólk kunnu setast til at taka sær av sálarliga arbeiðsumhvørvinum.

Í hinum Norðurlöndum hava meiri teknisku eftirlitsfólkini lært eisini at meta um sálarliga arbeiðsumhvørvið á einum arbeiðsplássi, so tey kunnu biðja onnur við størri førleika um at vitja arbeiðsplássi aftur, um tekin eru um, at sálarliga arbeiðsumhvørvið krevur bata.

Arbeiðseftirlitið hevur bert fingið eina fráboðan um, at sálarliga arbeiðsumhvørvið ikki var gott.

– Men vit kundu einki gera, tí vit vistu ikki, hvat vit skuldu gera, sigur Leivur Persson.

Hann vísir á, at onkrastaðni kann sálarliga arbeiðsumhvørvið vera so mikið ringt, at tað kann føra til fysisk óhapp ella vanlukkur, men í teimum førum kemur Arbeiðseftirlitið ikki fyrr enn óhappið ella vanlukkan er hend.

Samstarv við onnur

Eitt er, at Arbeiðseftirlitið helst skal seta fleiri eftirlitsfólk í starv, men neyðugt verður eisini at finna samstarv við serfrøðingar aðrastaðni í samfelagnum. Hann sær fyri sær eitt samstarv við Felagið føroyskir sálarfrøðingar.

Leivur Persson viðgongur, at sálarliga arbeiðsumhvørvið er eitt óki, har neyðugt er at byrja heilt frá ongum, tí hóast sálarligt arbeiðsumhvørvi hevur verið á skránni javnan, so er ongin førleiki nakrantíð bygdur upp.

Ein vegur er at finna sálarfrøðingar, sum hava kunneika um sálarligt arbeiðsumhvørvi, og Arbeiðseftirlitið góðkennir teir, so teir vera eitt slag av lóggildum sálarfrøðingum, sum arbeiðspláss kunnu brúka.

Strongd á arbeiðsplássum

Javnaðarflokkurin vísir í viðmerkingunum til strongdkanningina, sum Starvsmanafelagið gjørdi herfyri. Kanningin vísti, at annar hvør limur í Starvsmanafelagnum hevði havt illgruna um strongd seinastu trý árinum, og at fimti hvør limur hevði verið hjá lækna í sambandi við strongd. Hetta hevur við sær, at fleiri verða sjúkrameldað orsaka av vánaligum sálarligum umstøðum á arbeiðsplássinum.

Leivur Persson heldur, at ein annar vegur at taka sálarliga arbeiðsumhvørvi í størri álvara, er at útbúgva trygdarumboðini betri til tann partin av arbeiðsumhvørvinum.

Lógin um arbeiðsumhvørvi ásetur, at á øllum arbeiðsplássum skulu trygdarumboð vera, sum í samstarvi við leiðsluna skipa fyri tryggum arbeiðsviðurskiptum.

Higartil hevur skipanin við trygdarumboðum rigga best á arbeiðsplássum, har beinleiðis vandi er fyri óhappum ella vanlukkom.

Ikki øll arbeiðspláss hava í dag trygdarumboð. Men Leivur Persson heldur, at um øll arbeiðspláss høvdu trygdarumboð, hevði tað gjørt mun. Trygdarumboð eru í dag á skeiði í tveir dagar. Um sálarligt arbeiðsumhvørvi gjørdist partur av teimum skeiðunum, so var tað eisini ein vegur at varpa ljós á sálarliga arbeiðsumhvørvið.

arbeiðsumhvørvið beinleiðis upp í endamálið, so lógin í framtíðini skal "...virka fyri einum tryggum, bæði líkamligum og sálarligum, arbeiðsumhvørvi...".

– Arbeiðsumhvørvið í Føroyum haltar samanborið við londini kring okkum, tí í Føroyum hevur dentur mestsum bert verið lagdur á arbeiðið við fysiska arbeiðsumhvørvinum, verður sagt í viðmerkingunum. Lógarbroytingin er nú til viðgerðar í vinnunevndini í lögtinginum.

Javnaðarflokkurin vil við uppskotinum styrkja sálarliga arbeiðsumhvørvið, so arbeiðseftirlitið eisini skal varða av sálarligu arbeiðsheilsuni hjá starvsfólki, bæði á almenna og privata arbeiðsmarknaðinum.

Upprit á veg

Deildarstjórin á Arbeiðseftirlitinum staðfestir, at í lötuni eru hvørki førleikar ella pengar til at taka sálarliga arbeiðsumhvørvið inn sum part av arbeiðinum hjá Arbeiðseftirlitinum.

Vinumáráðið hevur biðið Arbeiðseftirlitið um eitt upprit um, hvussu Arbeiðseftirlitið kann skipast, so eisini

Eyðkenni fyrir sálarliga arbeiðsumhvörvið

Nógv ymisk viðurskifti hava við sálarliga arbeiðsumhvörvi á einum arbeiðsplássni at gera. Arbeiðsbyrða, viðurskiftini við stjóran, starvsfelagarnar ella kundarnar, arbeiðstíðir og nógv annað ávirkar, hvussu eitt arbeiðspláss riggar og sostatt eisini, hvussu sálarliga arbeiðsumhvörvið er.

Her eru nøkur viðurskifti, sum ávirka sálarliga arbeiðsumhvörvið.

Nógv at gera og tíðartrýst:

Yvirarbeiði, ov fáir steðgir, trupult at sleppa at avspáka og nógv at gera, førir til eitt arbeiðsumhvörvi, har starvsfólk eru í vanda fyri at fáa strongd og kenna seg at steðga upp.

Happing og seksuellur ágangur:

Happing er, tá ein persónur javnan og leingi – ella grovt fleiri ferð – leggur eftir einum øðrum persóni og hann kennir tað særandi ella niðrandi. Seksuellur ágangur er eitt slag av happing.

Høg kenslulig krøv:

Tað krevst nógv av teimum, sum til dømis arbeiða við álvarsomum sjúkum, menn-ingartarnaðum børnum ella sálarliga óstøðugum persónum. Hetta arbeiði kann kroysta medarbeiðarar sálarliga, um tey ikki kenna seg hava ávirkan á sítt arbeiði ella fáa ta hjálp og tann stuðul, sum tey hava tørv á.

Lítlan stuðul og líttla afturmelding frá starvsfeløgum og leiðslu:

Stuðul og afturmelding, bæði frá starvsfeløgnum og leiðslu, hevur avgerandi týðning fyri, um vit trívast á okkara arbeiðsplássni. Stuðul kann eitt nú vera hjálp til at raðfesta sínar arbeiðsuppgávur, at fáa tey røttu amboðini og kunna brúka bestu arbeiðshættir og eisini at verða tikin í álvara. Hoyra vit einki aftur, tá eitthvørt arbeiði er gjørt, kann tað hótta sálarliga arbeiðsumhvörvið.

Høg krøv til uppmerksemi og miðsavnan:

Í arbeiði, har nógv skal lesast, lurtast, minnast, tamarhald havast á nógvum, truplar avgerðir skulu takast og nýggjar loysnir skulu finnast, krevur tað serligt uppmerksemi og miðsavnan. Hetta krevur nógv orku og eru krøvini ov høg, kann strongd skjótt sníkja seg inn í arbeiðslívið.

Ósemjur á arbeiðsplássinum:

Á øllum arbeiðsplássum eru ósemjur og tvídráttir. Trupulleikarnir stinga seg vanliga upp, tá ósemjur flyta seg frá tí

sakliga uppruninum. Slíkar ósemjur kunnu gerast niðurbrotandi og kunnu líkjast persónligum álopum.

Harðskapur og hóttanir:

Harðskapur kann vera bæði av líkamligum og sálarligum slagi. Líkamligan harðskap ber til at síggja. Sálarligur harðskapur sæst ikki beinleiðis, men kann vera hóttanir um harðskap antin móti persóninum sjálvum ella øðrum í familjuni.

Skiftisarbeiði

At arbeiða í skiftum ella í vaktum, tvs. áðrenn kl. 6 á morgni ella eftir kl. 6 á kvøldi, økir um vandan fyri strongd. Skeivar arbeiðstíðir ávirka natúrligu samdøgursgongdina hjá kroppinum. Ofta verður tíðin til sosiala samveru saman við øðrum uttanfyri arbeiðstíð eisini avmarkað.

Viðurkenning

Tað hevur týðning at fáa viðurkenning fyri sítt arbeiði. Tað veri seg hægri lön, betri starv ella starvstrygd. Ofta er tætt samband millum trivnað og heilsu og

Hvussu vit sálarliga arbeiðsumhvørvinum á tínum arbeiðsplássi?

Ikki altíð hugsa vit um, hvussu okkara egna arbeiðspláss riggar. Her er ein lítill kanning sett upp við uppáhaldum, sum kunnu lýsa partar av sálarliga arbeiðsumhvørvinum á tínum arbeiðsplássi. Um tú er ósamd ella ósamdur við flestu spurningarnar, so er

kanska vert at hugsa um sálarliga arbeiðsumhvørvið á tínum arbeiðsplássi

Uppáhald		Samd/ur	Ósamd/ur
1	Vit tosa ofta um arbeiðsumhvørvið á mínum arbeiðsplássi		
2	Nýsett og ung vera væl og virðiliga upplærd		
3	Vit hava havt trvinaðarkanningar		
4	Vit hugsa um arbeiðsumhvørvið, tá vit keypa nýtt		
5	Eg veit, hvør er trygdarumboð á mínum arbeiðsplássi		
6	Leiðarin tekur sær av, at vit hava eitt gott sálarligt arbeiðsumhvørvi		
7	Leiðarin tekur sær av, at vit hava eitt gott fysiskt arbeiðsumhvørvið		
8	Vit hava egnan politikk fyri strongd á arbeiðsplássinum		
9	Vit taka okkum av medarbeiðarum, sum ikki eru fullførir líkamliga ella sálarliga		
10	Leiðslan tekur happing í álvara og hevur politikk á økinum		
11	Vit hava matstovu, har vit fáa góðan og sunnan mat		
12	Samstarv millum starvsfelagar gongur væl		
13	Tað er sjáldan vit skulu arbeiða skjótt		
14	Tað er sjáldan vit arbeiða yvir ella taka arbeiði við heim		
15	Vit rópa sjáldan eftir hvørjum øðrum		

ta viðurkenning, sum man fær fyri sítt arbeiði.

Ógreið krøv til arbeiði

Tá krøvini til arbeiði draga í allar ættir, er ógjørligt at lúka tey øll, og tað setir medarbeiðaran í eina ótolandi tvístøðu. Ógreið krøv gera tað eisini ógjørligt at vita, hvat man skal liva upp til.

Lítla ávirkan á egið arbeiði

Ávirkan á egið arbeiði snýr seg um arbeiðsnøgd, steðgir og arbeiðstíðir, hvat man ger, hvussu og nær tær ymsu arbeiðsuppgávurnar vera loystar og hvørjum man arbeiðir saman við. Lítil

ávirkan á egið arbeiði er ein av týðningarmestu orsökunum til strongd ella sjúku, sum er knýtt at strongd.

Vitan um broytingar

Bygnaðarbroytingar og aðrar broytingar eru gerandiskostur á øllum arbeiðsplássum. Kunning í góðari tíð um broytingar gevur tryggileika og minskar um stúrni. Allir medarbeiðarar vilja gjarna síggja fyri sær, hvussu egnu viðurskiftini skulu broytast: nýggjar arbeiðsuppgávur, nýggj fólk at arbeiða saman við o.s.fr.

Óvissa í starvinum

Óvissa stingur seg upp, um ein ella fleiri

medarbeiðarar halda, at teirra starv er í vanda. Tað kann vera stúring fyri at gerast arbeiðsleys, at alt verður vent á høvdið, at verða flutt til annað arbeiði. Óvissa rakar ikki bara tann einstaka medarbeiðaran, men ofta alt arbeiðsplássið.

Strongd

Strongd í hesum høpi er ovurspenningur og mishugur. Strongd er ikki ein sjúka í sjálvum sær, men áhaldandi strongd kann føra til sjúku – bæði líkamliga og sálarliga. Ein medarbeiðari við strongd er oftari sjúkur og orkar verri at arbeiða.

Kelda: LO. Danmark

Hildur og Eivi hava úr at gera á bókbindaraverkstaðnum

Fleiri bókur –færri eintøk

Er nakað arbeiðspláss, sum av álvara er merkt av, at jólini eru í hondum, so er tað prentsmiðjan Føroyaprent, har tey umleið 30 starvsfólkini hava kýtt seg dúgliga at fódra prentmaskinurnar, sum hava malið at kalla allan sólarringin seinastu vikurnar.

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Jón Hestoy, stjóri, greiðir frá, at talið á bókum, sum koma út undan jólum, er munandi økt hesi seinastu árin, men í flestu førum verða bøkurnar í dag prentaðar í munandi færri eintøkum enn áður. Ikki óvanligt, at ein bók ikki verður prentað í fleiri enn 100 – 150 eintøkum, – men so eru eisini nakrar bókur, sum koma í rættliga stórum upplagi. Ein onnur broyting er, at sonevndu bóka-dagarnir hava gjørt, at bøkurnar verða

prentaðar fyrr enn áður, tí allir útgevarar vilja, sum vera man, vera við á bóka-døgnum.

Tað eru tó ikki bert bókur, sum tey á Føroyaprenti fáast við til jóla. Tey mongu lýsingabløðini fylla eisini almikið í gerandisdegnum, umframt so mangt annað, tey fáast við á prentsmiðjuni.

Føroyaprent víðkar alsamt um sítt virkisikið, og hevur serútbúgvinn starvsfólk á mongum økjum. Eitt nú kunnu tey bjóða skelti í øllum hugsandi stóddum

og sniðum, – hetta serliga til handlar og vinnulív. Og nú bjóða tey eisini fram ein sonevndan nethandil, sum serliga vendir sær beinleiðis til privata brúkaran við ymiskum lutum, so sum plakatum, myndum, sangheftum og nú eisini serprenti av nýggja føroyakortinum.

Føroyaprent, sum er ein samanrenning av Hestprenti og prentsmiðjuni hjá Dimmalætting, hevur í 10 ár á baki.

Jólaprýði úr føroyskum tilfari

Her er mangt og hvat til jólaprýði. Eitt nú skivur, stabbar, greinar av ymiskum slag og annað mangt sum Hildur og Beinta hava sett upp sum eina lítla framsýning

Hevur tú eitt sindur av hugflogi, so hevur gróðurstöðin í Miðhoydølum tilfarið, tú skal brúka at gera títt egna jólaprýði, og so er alt 100 prosent føroyskt. Harafturat er øll vøra hagani burðardygg, tí eingin vøkstur verður kutaðu niður bert við tí endamáli at enda sum jólaprýði. Viðarbular, greinar og annað kemur av røktini av viðarlundunum kring landið, sum Skógarrøktin tekur sær av. Beinta og Hildur, sum arbeiða á Gróðurstöðini, siga, at tey royna at fáa so nógv sum gjørligt av hesum tilfari til haldar, so tað kann brúkast til ymisk endamál, tí annars endar tað í kvørnini. Og tað er tilfarið ov gott til, halda tær.

Beinta og Hildur hava upp undir jólini skipað eina lítla framsýning, av tí tey hava at bjóðað, í einum parti av einari av hallunum á Gróðurstöðini, har tær eisini sjálvar hava gjørt nakað av lidnum jólaprýði, sum ein lítil hjálp til hugskot hjá øðrum. Tað hava mest verið onkrir stovnar og fyrítøkur, sum hava leitað sær á Gróðurstöðini undan jólum, men Beinta og Hildur siga seg vóna, at eisini fólk í privatum ørindum fara at finna leiðina til teirra.

Myndir: Jens Kr. Vang

Jólahugni í Viðarlundini

26. árið á rað skipaðu limir í Lions Club Tórshavn aftur í ár fyri jólahugna í Viðarlundini í Havn. Sum vanligt er, fer peningurin, ið kemur inn, til vælgerandi endamál.

Í ár er gjørt av, at allur ágóðin av tiltakinum skal fara til tiltakið „Firvaldar“, sum er eitt trý ára gamalt samstarv millum Krabbameinsfelagið og fimleikafelagið Ljósíð. Firvaldar er fimleikur fyri fólk, sum hava havt krabbamein ella eru í viðgerð fyri krabbamein, og teirra avvarðandi.

Familjutiltak

Tiltakið í Viðarlundini er eitt familjutiltak burturav, og nógv verður gjørt burturúr at hugna um bæði smá og stór.

Sum vanligt hugna eisini limir í Havnar Hornorkestri um lötuna við jólaligum hornstónleiki. Sjálvt økið er pyntað við ljósketum, umframt at bál og livandi ljós eru fram við ánni. Kaffi, kakao, bollar, vaflur, mandarínir og „sunkist“ vóru til keyps á staðnum, og eisini fingur fólk møguleika at keypa lidnar jóladekoratióinir og tilfar til dekoratióinir.

Jólahugnin er ein afturvendandi táttur, sum verður fyriskipaður í góðum samstarvi við Skógrøkt Landsins.

Myndir: Jens Kr. Vang

Havnin í jólahýri

Sum vant verður aftur í ár gjört nógv burturúr at hugna um og jólaprýða í Havn. Fyrsta sunnudag í advent varð jólatræið á Vaglinum - ein gáva frá Reykjavík - tendrað, og við øllum tí sum hoyrir til: Jólammenn, vættrar, horntónleikur og so sjálvandi eisini karamellur. Seinri vórðu hini jólatrøini í kommununi tendrað.

Henda sama sunnudag lat eisini jólabýurin upp í Vágsbotni og í Tinghúsgarðinum. Sølusmáttarnar standa í Tinghúsgarðinum, og søla er í smáttunum alla jólavíkuna. Tað er kreativi verkstaðurin í Margarinfabrickini, sum hevur staðið

fyrí prýðingini av húsunum innan. Hetta er nakað tey hava arbeitt við eina tíð. Tey hava lagt serligan dent á endurnýtslu, tá smáttarnar vórðu prýddar.

Skoytibreytin er nú aftur sett upp. Í ár er hon í kommunuskúlagarðinum, og

kring breytina eru tjöld sett upp, har tey selja kaffi og annað gott. Skoytibreytin stendur uppi til einaferð í februar.

Sitandi frá vinstri: Poula Hansen, Fridrikka Joensen og Inger á Argjagarði eru vandar bindikonur.

Hugflog *uttan mörk*

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Á hvørjum ári undan jólum, hava tey í Tilhaldinum í Tórsgøtu í Havn skipað fyri søluframsýning av einhvørjum, tey sjálvi hava gjørt. Og tað hevur verið rættiliga ymiskt frá ári til ár,- súltutoy, smákøkur og annar bakstur og ymiskt handverk. Og í ár hava tey, ella rættari tær, bundið prýðiskoddar í alskyns mynstrum,- heilt frá gomlum siðbundnum føroyskum bindingarmynstrum til so langt hugflogið røkkur. Og har er einki mark.

Søluframsýningin, sum er í Tilhaldinum, er opin hvønn dag til 17. Desember. Øll eru vælkomin at stökka inn á gólvið.

Mynd: Jens Kr. Vang

Hálvan km av ljósketum

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Samanlagt hava teir hongt upp umleið hálvan kilometur av ljósketum, sum nú prýða stóran part av miðbýnum. Jú-, ljósmenninir hjá kommununi hava havt úr at gera og nógv um at fara. Og alt skuldi sjálvandi verða liðugt til fyrsta sunnudagin í advent, tá alt skuldi tendrast. Esmar Andreasen, leiðari á

eldeildini, er gamal í garði í so máta við sínum 35 árum í starvi hjá kommununi. Nógv er broytt síðani hann á fyrsta sinni var við til at hongja jólaprýði upp í býnum. Jólaprýdda økið í miðbýnum gerst alt størri. Harafturat eru fleiri bygdir lagstar afturat høvuðsstaðarkommununi.

Ársins dagur

Hóast talan bert er um hin eina dagin á árinum, fyllir hesin rættiliga nógv hjá teimum 17 skjúttarunum í klappjaktini í Trongisvági.

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Fyrsta gerandisdag eftir 1. november er loyvt at skjóta haru. Haruskjóting fer fram um alt landið. Eisini í hagamum í Trongisvági, men har fer hetta fram á ein øðrvísi hátt enn aðrastaðni, og eftir aldargomlum síði. Einum síði, sum gongur heilt aftur til 1892, eftir at menn tóku seg saman og keyptu sær rættindi at skjóta haru.

Jens Petur Brattalíð hevur verið við í klappjaktini í um leið 40 ár. Fyrstu árin sum klappari og síðani skjútti. At hann á sinni slapp upp í part, var ikki av tilvild, tí alt, sum hevur við klappjaktina í Trongisvági at gera, gongur eftir fastari skipan. Rætturin at vera við í klappjaktini gongur nevnliga í arv, og tú skal hava ættarbond úr Trongisvági. Tá ein skjútti gevst, skal nýggjur skjútti taka við. Hevur skjúttin, sum gevst, son, hevur hann rætt at taka við eftir pápanum. Hevur hann ongan son, kann klappari hansara, sum hevur verið longst við, taka yvir.

Felagið klappjaktin keypir á granna-stevnu á hvørjum ári veiðurættindi. Frá gamlari tíð varð avrátt, at ein skjútti skuldi vera um mørkina, og sostatt eru nú 17 skjúttar við í klappjaktina í teimum fimm hagamum, sum tilsamans fevna um 17 merkur. Teir í klappjaktini hava ongan framhjárætt, tá haruhagarnir verða seldir, men óskrivað regla er, at tað verður ikki væl sæð, at onkur annar bjóðar upp í móti.

Jens Petur sigur, at menn eru øgiliga spentir tá harutíðin nærkast, og dúgliga verður kannað og prátað um hvussu tað fer at viðrað, fyrsta dagin loyvt er at skjóta. Men hóast almikið ótolni, bíða teir eftir at líkindini verða so góð sum gjørligt. Teir skjóta bert hin eina dagin, og tí ræður um at veðrið er til vildar.

Navnið klappjakt kemur av, at hvør skjútti hevði ein ella fleiri klapparar við, sum skuldu klappa harurnar úr holunum. Soleiðis er ikki longur. Nú skal gangast so friðarlaga sum gjørligt. Skjúttar í fremru røð og klappararnir aftanfyrir, sum í dag hava uppgávuna at bera skotnu harurnar.

Sonurin tekur yvir

Mikudagin 5. november var av besta veðri, tá teir allir hittust í Syðratofnum eins og teir hava gjørt mongu seinastu

árin. Jens Petur, sum møtti saman við tveimum av sínum synum, sum høvdu verið klapparar í mong ár, hevði nú gjørt av, at hetta skuldi verða seinasta árið hjá sær sum skjútti. Nú skuldi elsti sonurin taka yvir. Annars plaga allir triggir synirnir at verða við, men tann yngsti er í Danmark á Ítróttarskúla í lötuni, og kundi tískil ikki verða við.

Tá klokkan var farin av sjeið varð farið til gongu. Jens Petur greiðir frá, at í fyrsta partinum av jaktini velja skjúttarnir sjálvir hvagar teir fara at skjóta, – kortini skulu teir halda seg innan eitt ávíst mark. Eftir tveimum tímum savnast allir á Frostgiógv, har avgjørt verður við lutakasti í hvørjari raðfylgju skjúttarnir skulu ganga. Hetta eru menn eisini rættliga spentir uppá, tí júst raðfylgjan, í mun til hvør ættin er, er rættliga avgerandi fyri hvussu fer at vignast hjá hvørjum skjúttara.

Nú byrjar hin skipaði parturin av jaktini.

Tá menn, um døgurðatíð, aftur savnast ovast á Skarðinum, vestan fyri Hvalbiartunnin, fáa teir sær ein góðan bita, áðrenn jaktin heldur fram á veg heim aftur. Tá stendur hvørjum skjúttara frítt at velja hvørja leið hann gongur.

Áðrenn tað fer at myrkja, eru menn komnir aftur har teir byrjaðu – í Syðratofnum. Hóast upplivingin hesaferð var eins góð, sum hon plagar at vera, letur Jens Petur ikki serliga væl at samlaðu veiðuni, sum gjørdist 58 harur, og er væl minni enn eitt miðal ár. Hvi so var heldur hann tað vera ilt at siga, men lítið av haru var at síggja, men hinvegin sóu teir nógvar ungar, men hesir fáa grið frá byrsumonnunum.

Í Klappjaktini í Trongisvági, er bert loyvt at skjóta stórar harur, og bannað at skjóta brúnar harur og ungar.

Javnbyta veiðuna

Hóast allir menn eru sera spentir um hvussu nógvar harur hvør skjúttur, verður øll veiðan býtt javnt millum teir 17 skjúttarnar. Jens Petur sigur, at umstøðurnar kunnu gera, at tú kann skjóta eitt heilt lív uttan nakrantíð at gerast harukongur. Sjálvur hevur hann verið tað eina ferð, men so eru aðrir, sum altíð fáa fleiri harur og aðrir færri.

Hvør hara verður vigað, soleiðis at býtið millum teir 17 verður so javnt sum gjørligt. Vektin kann liggja heilt frá hálvum fjórða kilo og niður í tvey.

Fyrr var síður, at dagurin endaði við einari haruveitslu, men seinastu árin er tað flutt til fyrsta leygarkvöld eftir skjóttingina.

–Tá er vanligt at vit skemtast; syngja heimagjörðar harusangir, og harukongurin verður krýndur og fær steyp. Hetta høvi fari eg í ár at nýta til at handa elsta soninum mín part av hagamum, sigur Jens Petur Brattalíð.

Lions, grindabátur og fótbóltur

Jens Petur er eisini limur í Lions-felagnum í Suðuroy. Tað hevur hann verið í nærum fjórðingsöld. Har er hann við í teimum ymisku árligu tiltøkunum at savna inn pengar til vælgerandi endamála. Eitt rættliga virkið felag, sum á hvørjum ári gevur út m.a. jólakalendar, álmanakka og eitt lýsingablað umframt at skipa fyri ymiskum øðrum tiltøkum. Meginparturin av peninginum fer til at

stuðla lokal tiltøk og feløg. Tó verður eisini stuðlað øðrum nationalt eins og úti í heimi. Lions hevur egið hús í Hovi, sum er miðdepilin fyri teirra fundarvirksemi og øðrum virkseimi.

Eisini innan ítróttina er hann aktivur. Hann hevur í mong ár verið virkin eitt nú sum fót bóltsdómari, men eftir at hann fór um 45-ára aldursmarkið og tí gavst sum fót bóltsdómari, er hann nú dómara-vegleiðari og -eygleiðari. Seinastu tvey árin hevur hann verið samskipari hjá TB, har hann m.a. samskipar allar dystir, dómir o.a. Somuleiðis er samskiparin við at snikka til loyvisumsóknina sum latast skal Fót bóltssambandinum áðrenn kappingarbyrjan, har felagið skal vátta, at allir fysisku karmarnir á stadionøkinum eru nøktandi.

Í fjør eydnaðist tað Jens Peturi at ognað sær lut í einum av gomlu grindabátunum í Vági – Sigmundi Brestissyni. Í hesum høpi er eisini nakað at taka hond um. Í seinastu ódnini fekk neystið, har báturin stendur, stóran skaða, sum teir 11 eigararnir nú hava laðað uppafurt.

Við stuðli frá Lions-felagnum fingu menninir handan Klappjaktina reist standmynd av haruskjútta saman við klappara. Standmyndin stendur í Syðratofstum, har árliga haruveiðan byrjar og endar

–Ein góð kensla at vera við til at fjálga um hendan søguríka arvin, sigur Jens Petur, sum ikki nýtist at bera ótta fyri at keða seg eftir arbeiðstíð.

Haran í Føroyum

Snjóhara (*Lepus timidus*) varð innflutt til Føroya í august 1855 og apríl 1858 úr Kragerø í Oslofjørðinum í Noregi – 4 hvørja ferðina. Tær vórðu settar út í Hornabø í Tórshavn og runnu niðan á Kirkjubøreyn. Tær vuku skjótt í tali og vórðu síðan fluttar til allar hinar oyggjararnar uttan Koltur og Lítlu Dímun; haran fekst tó ongantíð at støðast í Stóru Dímun.

Tær fyrstu harurnar í Føroyum vóru snjóhvítar um veturin, men longu í 1860-árunum vórðu nakrar blágráar vetrarharur sæddar – bláharur sæddar. Tær vuku skjótt í tali og trokaðu ta hvítu snjóharuna burtur. Veturin 1916-1917 varð tann seinasta snjóharan skotin.

Royndir við snjóharu-bláharu vísa, at hvítu vetrarfeldurin altíð troðkar seg frammat; tað liggur í hesum harunum. Á Kragerø í Noregi, haðani tær føroysku

snjóharurnar komu, er eitt blendsøki, har snjóharur halda seg høgt og bláharur lágt. Um bara ein av teimum 4 uppsleptu snjóharunum hevur havt bláharu-ættarbregði í sær, hevur ikki borið til at sæð tað, fyrr enn stovnurin varð so væl fyri, at bláharu-ættarbregðið slapp frammat.

Tá ið snjóharan varð flutt til eitt øki við havveðurlagi, misti hon øll framhjárættindi síni. Hetta hevði við sær, at ikki gingu meira enn 60 ár, fyrr enn tað ráðandi snjóharuættarbregðið var forkomið. Haran í Føroyum verður tí nevnd bláhara.

Bláhara, sum er eitt gnagdjór, er 46-61 cm long og vigar í miðal 2.7 kg. Hon leggur triggjar ferðir um árið og gongur kviðin í einar 7 vikur. Tveir til triggjar ungar eru í hvørjari løgu. Kortini er sjáldan, at veðrið er so gott, at allar triggjar lögurnar koma undan. Ungarnir eru kynsbúnir, tá ið teir eru 8 mánaðir

gamlir, og tað hevur við sær, at ársgamlar harur leggja.

Haran etur plantur, grøs, stør, urtir og trøllakampar, harafturat knubbar og endaknappar á runnum og trøum. Tær eru virknastar í skýmingini. Men tá ið makingartíðin kemur, og tær renna hvør eftir aðrari og gera seg upp, síggja vit tær eisini um dagin.

Við støði í vektini á teimum skotnu harunum sæst, at heystløgán vigar í miðal 2 kg, summerløgán 2.5 kg, meðan várøgán og tær, ið eru meira enn ársgamlar, viga í miðal 3 kg. Eingin stovnsmeting er gjørd enn, og tá eingin skipan er við veiðiloyvum ella við at geva fongin upp, vita vit ikki, hvussu nógv harur verða skotnar um árið.

Í 1997 var mettt, at harustovnurin í Føroyum var uml. 5 000 harur.

(kelda: Klappjaktin)

Gerðarrætturin fullmannaður,
frá vinstri:

Poul Hansen,
Føroya Reiðarafelag

Torleivur Hoydal,
manningarfeløgini

Leivur Michelsen,
Føroya Arbeidsgevarafelag

Gurið Joensen,
fakdómari

Halgir Winther Poulsen,
fakdómari

Vigdis Johannesen,
arbeiðarafeløgini

Hendrik Thomsen,
almennu arbeiðstakararnir

Durita Tausen,
Fíggjarmálaráðið
og Kommunala
Arbeidsgevarafelagið

Fullmannaður gerðarrættur fyri fyrstu ferð

Fríggjadag 21. november var ein serligur dagur hjá Fasta Gerðarrætti, sum dómir í ósemjum á føroyska arbeiðsmarknaðinum. Hendan dagin var dómrapanelið fullmannað við átta dómurum, sum hava fingið til uppgávu at døma í trætumáli millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið, sum upprunaliga byrjaði í 2010.

Vanliga døma tryggir dómurarnir í senn – ein fakrættardómari við lögfrøðiligari útbúgving og tvey umboð fyri partarnar á arbeiðsmarknaðinum. Hesaferð vóru allir dómurarnir við í dómrapanelinum. Hetta er fyrsta og einasta mál sum er uppafturtikið eftir § 11 stk. 2 í sáttmálanum, har allir gerðarrættardómurarnir eru við.

Verkfall varð lýst fyri portørarnar í sjúkrahúsverkinum. Trætumálið snýr seg um hvørt verkfallið varð lýst við lógligari freist. Í fyrstu atløgu varð verkfallið fráboðað at byrja kl. 15 sama dag, sum samráðingarnar slitnaðu. Gerðarrætturin kom uppí og niðurstøðan var, at freistin var ov stutt. Í aðru atløgu varð verkfallið fráboð-

að, tá ið arbeiðsdagurin endaði at koma í gildi kl. 8 morgunin eftir. Men eisini hesa freist metti gerðarrætturin vera ov stutta.

Eftir tveir úrskurðir um verkfalsfreist og verkfalsfráboðan heitti Starvsmannafelagið á Fasta Gerðarrætti um uppafturtøku eftir ásetingini um, at týðandi mál í serligum føri kunnu leggjast fyri allar dómurarnar. Og tað var hetta málið sum – meira enn fyra ár seinni – kom fyri ein víðkaðan gerðarrætt fríggjadagin 21. november, tá ið úrskurðarfundur var í gerðarrættinum.

Eftir ætlan skuldi dómur sigast í málinum í fyrru helvt av desember.

Mynd: Anna Johannesen

Trý av vitnunum, sum vóru til avhoyringar: fyrrverandi formennirnir í Starvsmannafelagnum Jákup Danielsen og Gunnleivur Dalsgaard og Ingeborg Vinther, fyrrverandi forkinna í Føroya Arbeidarafelag

Být um - og bæt um

Vit keypa ta gomlu, tá ið tú keypir nýggja

Tín brúкта farteleson hevur virði.

Keypir tú nýggja farteleson frá Føroya Tele, fært tú pening fyri ta gomlu. Hvussu nógv, veldst um merki og slag.

Tað er ymiskt, hvat tú fært fyri brúktu telefonina. Vit lata mest fyri dygdartelefonir í góðum standi.

Er talan um eina "slitna" farteleson við onkrum minni breki ella skaða á skíggja, verður upphæddin sjálsavgt minni, samanborið við eina í góðum standi.

Einasta treytin fyri, at vit keypa gomlu fartelesonina er, at tú samstundis keypir eina nýggja farteleson. Er brúktu fartelesonin ikki keypt hjá okkum, mást tú hava eina kvittan við.

Er fartelesonin rímliga nýggj, verður hon brúkt aftur. Er hon eldri, verða partar av henni brúktir til at framleiða nýggjar fartelesonir við. Soleiðis fært tú ein fyrimun, samstundis sum tú ert við til at bota um umhvørvið.

Kom inn í Telebúðina og vita, hvat tú kanst fáa fyri tína gomlu farteleson.

Ring 30 30 40 ella kom inn í Telebúðina

Í Telebúðini vegleiða vit teg fegin í øllum tínum telespurningum. Vælkomin í tína Telebúð

FØROYA TELE
einfalt samskipti